

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרֻשֶׁת וִיחִי

יד' טבת תשפ"ב

הפטרה: ויקרבו ימי דוד

יציאת השבת ר"ת 17:37

ביום שישי הילולת הרמב"ם

ורבי יעקב אביחצירא זיע"א

גיליון 647

יציאת השבת:

17:18

ירושלים: 17:18

כניסת השבת:

16:06

ירושלים: 16:02

כְּאַפְרִים וְכַמְנֶשֶׁה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

ברכת הבנים נלמדת מפרשתנו, כמסופר - כשנמסר ליוסף שאביו חולה, מיהר ללכת לבקרו ולקח איתו את שני בניו: מנשה ואפרים. יעקב, ששמע כי יוסף הגיע, קם קמעה ממיטתו, לכבוד בנו הנושא בתואר 'משנה למלך'. יעקב חיבב מאוד את בני יוסף. הוא אף הבטיח ליוסף כי כל אחד מבניו יקבל חלק ונחלה בארץ ככל אחד מהשבטים: "... אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". מדוע דוקא אפרים ומנשה? מדוע לא הבנים הנוספים של יוסף אחר בוא יעקב מצרימה? נראה כי הסיבה לכך היא, כיון שהם נולדו בניכר, במצרים, ואף על פי כן לא הושפעו מסביבתם.

בני יעקב חיו במחיצתו של אביהם הגדול, גם בניהם נכדיו של יעקב ראו את דרכיו ומעשיו, לגבם היתה ברורה הדרך בה ילכו. ואולם יוסף התגלגל למצרים תוך התנכרות של אחיו ומיודעיו, לכאורה מכאן ועד לעזיבה מוחלטת של דרך ישראל אביו המרחק קצר. והנה יוסף על אף היותו במצרים הוא ממשיך בדרך אביו יעקב. זוהי בהחלט הוכחה מוחלטת לטיב דרכו החינוכית של יעקב.

וכן שנינו באבות (ו, ח): ואומר: "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם", פאר החינוך של כל אב, כאשר בנו הולך בדרכו, אבל זו עדיין אינה עטרת חינוכו, שכן הבן חי במחיצת אביו, רואה את מעשיו ולומד ממנו כיצד להתנהג. אך בשביל הסבא הרואה את נכדו הולך בדרכו, אף שאינו חי במחיצתו, הרי שבשבילו זו עטרה לחינוך שהעניק לבנו, לכן עטרת זקנים בני בנים. ומכאן ההוראה לדורות: "בך יברך ישראל לאמר: ישמך אלהים כְּאַפְרִים וְכַמְנֶשֶׁה".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

ויהי יעקב

לעולם פרשיות ויחי ושמנות המספרות על הירידה למצרים ויציאת מצרים, נקראות בסמוך לתאריך כ' בטבת יום ההילולא של הרמב"ם ושל רבי יעקב אבוחצירא. שני גדולי ישראל אלו שחיו בהפרש של מאות שנים קשורים בארץ ישראל ובמצרים. שמותיהם כשמות שני מנהיגי ישראל בפרשיות: יעקב אבינו הורד עם בני ביתו למצרים ומושה המוציא את בני ישראל ממצרים.

רבנו משה בן מימון

ביום שישי יחול יום ההילולא של מורנו הרמב"ם, הוא רבי משה בן מימון. רבי משה בן מימון נולד בשנת ד' תתצ"ה (1135 לספה"נ) בעיר קורדובה שבספרד, שבה שימש אביו מימון, כדיין הקהילה. רבותיו של הרמב"ם, היו אביו רבי מימון ורבי יוסף אבן מיגאש. כשהיה הרמב"ם בן עשר נאלצה משפחתו של הרמב"ם לעזוב את קורדובה בעקבות פלישתם של האלמוחדים מצפון אפריקה לספרד, ורדיפתם את היהודים וניסתה להתיישב בפאס שבמרוקו, לאחר מסע נדודים ארוך של הרמב"ם ומשפחתו שארך כעשר שנים, ומושם עברה לארץ ישראל שהייתה שוממה, ולבסוף הגיע הרמב"ם למצרים וישב בה עד יום מותו.

שנים רבות התפרנס הרמב"ם, ששימש כמנהיג הדתי של קהילת קהיר, כרופא וכשותף עם אחיו דוד שהיה בעל ספינה וסחר באבנים יקרות, אבל לאחר שאחיו טבע בים עם ספינתו, דבר שגרם לו לאבילות גדולה ודיכאון, נאלץ רבי משה לעסוק ברפואה והיה לאחד הרופאים הטובים בקהיר הרמב"ם התפרנס מיגיע כפיו. בשל מומחיותו הרבה ברפואה, נקרא לשמש כרופא הסולטן, ובילה חלק ניכר מעתותיו בארמון המלוכה, גם נתן מזור להמונים שצבאו על דלתותיו הוא בעצמו מתאר בכתביו את חוסר המנוח שהיה לו בשל כך. מאידך, ראה בסגנון חיים זה, תורה שיש עמה מלאכה. עם כל זאת זכה לכתוב עשרות ספרים שנתפרסמו בכל העולם, ובראשם 'משנה תורה' הוא היד החזקה, ספר ההלכה הבסיסי של עם ישראל.

סיפור פטירתו של הרמב"ם

הרמב"ם חי עד יום מותו במצרים. בארץ ישראל היה רק בביקור קצר בדרכו ממרוקו למצרים. מניין אם כן המסורת שרמב"ם שחי במצרים נקבר בארץ ישראל – ודווקא בטבריה? על פי האגדה – הכל בגלל גמל אחד... נוסע יהודי מפולין בשם יוסף סופר, הגיע לארץ ישראל באמצע המאה השמונה עשרה, ובמהלך ביקורו תיעד בעברית את אשר ראה ושמע כאן. בין השאר מספר המחבר – הנוסע על אגדת הגמל ששמע מפי אנשי טבריה. וכך מספרת האגדה: "כמה שנים לפני מותו הוא (הרמב"ם) היה מתאווה מאוד ללכת לארץ ישראל. והמלך (מלך מצרים) לא הניח לו לילך.

כשבא יום פקודתו למות, קרא לתלמידים שלו וציווה להם ... שאחרי מותו יקחו גמל אחד ויניחו אותו (את גופתו) על הגמל, והגמל ילך למקום שירצה, והתלמידים ילכו עם הגמל. ובמקום שיעמוד הגמל ולא ירצה לזוז משם, שם יקברו אותו. וכך עשו. והלך הגמל מאילוי, מבוקר עד ערב, ובא הגמל עד העיר טבריה ועמד במקום אחד סמוך לקברו של רבן יוחנן בן זכאי ולא רצה לזוז משם.

וכיוון שראו התלמידים את הנס הגדול הזה, לקחו אותו מן הגמל וקברו אותו שם", יהי רצון שזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

רבי יעקב אבוחצירא

השבוע ביום שישי נציין את יום ההילולא של מרן אביר יעקב הוא רבי יעקב אבוחצירא, אשר נלב"ע ביום כ' בטבת שנת תר"מ, והוא בן דע' שנים. רבי יעקב נודע בגדלותו המופלגת בתורה, ובספריו העמוקים. כמו כן נודע כבעל מופת. במשנתו התורנית התייחס רבי יעקב בעיקר לקבלה, התמקד במיוחד בפירוש על מזמור קיט בתהלים חיבר שני ספרים בהם יש דגש על מזמור זה: אלף בינה ומעגלי צדק.

על אף החשיבות הרבה שראה בלימוד קבלה התנגד ללימוד קבלה בלא לימוד תלמוד, וכך כתב (בהקדמתו לספרו "אלף בינה"): "ובלא התלמוד לא שייך שיגיע אדם לידיעת התורה". כמו כן המליץ על סדר הלימוד אותו למד: "דבתחילה לומד אדם המקרא ואחר כך לומד המשנה ואחר כך לומד הגמרא ואחר כך לומד ההלכות על בוריים ואחר כך העיקר הוא הסוד על אמיתותו" (אלף בינה, הקדמה אות ד). רבי יעקב אבוחצירא השאיר אחריו ארבעה בנים גדולים מלומדים בתורה: רבי מסעוד, רבי אהרון, רבי אברהם ורבי יצחק. בנו של רבי מסעוד הוא הצדיק המלוב"ן רבי ישראל אבוחצירא שנודע לימים בכינויו 'בבא סאלי'.

ספר: **נגני המלך**. עיקרו של חיבור 'נגני המלך' נסוב והולך על הפסוק הראשון שבתורה 'בראשית ברא אלוהים' וגו', ובא לדרוש את התיבה 'בראשית' שהיא תחילת ההתחלות ומיסודי היסודות של תורתנו הקדושה. נהר דבריו יוצא מגן העדן להשקות את הצמאים לדבר ה', ומשם יפרד והיה לשלושה ראשים: א. 'תיקון התשובה' – שבעים וארבעה דרושים לתיבת 'בראשית' באותיותיה ובתבנית כתיבתה, בגימטריאות ובראשי תיבות, ובאים להורות על מאמר חז"ל (גדרים לט): שהתשובה קדמה לבריאת העולם, ואף גם זאת, שהיא עיקר מעיקריו. בע"ד הדרושים הללו, מובאים גם הרבה מיסודות התשובה ומהלכותיה, ודרכים לעשותה בשלימות הראויה. ב. 'תיקון השכינה' – ששים ושלושה אופנים לביאור התיבה 'בראשית' על גודלה ומעלתה של השכינה הקדושה, 'שכינת עוזנו מלכות שמים', שהמלך – מלכו של עולם – חפץ ביקרה ואהבתה וירב תפארתה, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחות וכו' לא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי וכו'. ומרוב חיבתה אצלו כל אשר לו נתן בידה. וכל התפילות והשאלות והבקשות בידה מסורים, היא פתח כל השערים. והיא אימן של כל ישראל המלמדת עליהם זכות תמיד'. ונוסף עליו ענין צער השכינה בעת גלותו ובימי צרותינו, עד לגאולת עולמים, אזי יגאלו ישראל והשכינה עמהם. ג. 'תיקון הברית' – שבעים דרכים לדרוש את המילה 'בראשית' על ענין שמירת הברית וסגולותיה. בתוכם מבאר רבינו זי"ע את גודל קדושתם של צדיקי אמת – נוטרי ברית המילה, את מעלת 'מידת היסוד' שהיא שורשה של ברית הקודש. ומהם גם ייודעו לאוצרות מעלותיה של הברית, שהיא נותנת אורך חיים לשומריה, ומאירה עיניהם בתורה הקדושה, שומרת עליהם מכל פגע, ומשפעת עליהם עושר וכבוד, חן וחסד. ועוד מעלות רבות כהנה וכהנה הביא רבינו זי"ע בין בתריהם של ע' הדרושים של 'תיקון הברית'.

רבי יעקב נפטר במצרים בדרכו לארץ ישראל. גם על שעת פטירתו מסופרים נפלאות. קהילות אלכסנדריה הגדולה ודמנהור רבו ביניהם, מי תזכה שמרן יקבר בה. והנה תוך כדי ויכוח, נטלו אנשי אלכסנדריה את הארון בעגלתם והנה פלא, באותו הרגע ירדו גשמי זעף, ואולם כאשר נטלו אנשי דמנהור את הארון והניחוהו בעגלתם כדי להוליכו לבית העלמין המקומי פסקו הגשמים. הפלא חזר על עצמו חמש פעמים, עד שראו הכל, שמשמים נקבע מקום קבורתו של רבי יעקב בדמנהור, ואכן שם נקבר רבי יעקב. יהי רצון שזכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

הלכות תפילה

א. מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם, את ה' אלוהיכם" (שמות כג, כה) מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה, ונאמר "ולעובדו, בכל לבבכם" (דברים יא, ג) אמרו חכמים, איזו היא עבודה שבלב, זו היא תפילה. ואין מניין התפילות מן התורה, ולא משנה התפילה הזאת מן התורה. ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפילה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה.

ב. חיוב מצוה זו, כך הוא שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחינה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד כפי כוחו.

ג. אם היה רגיל, מרבה בתחינה ובקשה; ואם היה ערל שפתיים, מדבר כפי יכולתו ובכל עת שירצה. וכן מניין התפילות, כל אחד ואחד כפי יכולתו. יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה. והכול היו מתפללים נוכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממושה רבנו, עד ימי עזרא הסופר.

ד. כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתערבו בפרס ויוון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגויים; ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והייתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר, אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשיבוש, שנאמר "ובניהם, חצי מדבר אשדודית, ואינם מכירים, לדבר יהודית כלשון, עם ועם" (נחמיה יג, כד).

ה. ומפני זה, כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקודש, עד שיערב עימה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר.

ו. שלוש ראשונות, שבח לה'; ושלוש אחרונות, הודיה; ואמצעיות, יש בהן שאילת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש, ולצורכי הציבור, כולם כדי שיהיו ערוכות בפי הכול, וילמדו אותם במהרה, ותהיה תפילת אלו העיגלים תפילה שלמה, כתפילת בעל הלשון הצחה. ומפני עניין זה, תיקנו כל הברכות והתפילות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל עניין ברכה ערוך בפי העיגל. (רמב"ם, 'משנה תורה' הלכות תפילה).

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לדפוס: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. ציפורה ודושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עורבן עישה. תקוה בת עזיה. אלנה בת גיא, אסתר בת דובי, מול בת ענלה. אברהם בן דוד. רחמים בן סולטנה. דניאל בן אביעל. אלנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת דוד. מיטל מוריה אדרי. יוסף בר בן מיכל. יצחק דרעי הי"ד.

להחזרת נעדר צה"ל ושבייו ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן, יונה יונה. סופר מנחם. יעקב בנימין. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם צוקרמן. נדיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטיאס. אורן מועלם. אליהו טויטו. דוד גרוסברג. עמוס דמרי. ריי שלמה סימנטוב משה יהודה. יצחק זק בן סוליקה. נעים משה. ארדן מורד. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. נדירה שמעון. יפה זורי. יונה קלון. לויט שבת. חנה יצחקי. אסתר חדר. אסתר בת תרא. אליהו בת פריה. מרים קדושים. תרצה זיגדון. אסתר וענבר טווס. דן ונועה זורע. דניאל אלמליח. מנחם הלוי. יצחק ולאח אסתר. אילוז אדרי. עזיה עמוס. חת יעקב. חיה רחל לוי. יונה שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. עמינה מגדור. עליה מועלם. עליה כץ. שרה אליאלי. שמעון בן דוד. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מיסאל ועקני. חסיה ששפטש. עשה דין, בריה סופן, מביסה דודי. מביסה כץ, אלס מובל. מרים בת דוד. נאה כץ. אליה שורר ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שניר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה